

नवीन ताडी धोरण - ताडी अनुज्ञप्ती
“लिलाव-नि-निविदा व नुतनीकरण”
पध्दतीने वितरीत करणेबाबत.

महाराष्ट्र शासन

गृह विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: टीओडी-०६२१/प्र.क्र.८९/राउशु-३.

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.

दिनांक :- ३० ऑगस्ट, २०२१.

वाचा :- १) शासन अधिसूचना, गृह विभाग, दि.४ जून, २००१.

२) शासन अधिसूचना, गृह विभाग, दि.९ ऑगस्ट, २०१०.

३) शासन निर्णय, क्र.टीओडी-०६१५/प्र.क्र.११६/राउशु-३, दि.२५.८.२०१५.

४) शासन निर्णय, क्र.टीओडी-०६१५/प्र.क्र.११६/राउशु-३, दि.२८.१०.२०१६.

५) शासन निर्णय, क्र.टीओडी-०६१५/प्र.क्र.११६/राउशु-३, दि.२.१२.२०१६.

६) शासन निर्णय, क्र.टीओडी-०७१७/प्र.क्र.२१९/राउशु-३, दि.२१.८.२०१७.

७) शासन निर्णय, क्र.टीओडी-०८१८/प्र.क्र.१८२/राउशु-३, दि.३०.८.२०१८.

८) शासन निर्णय, क्र.टीओडी-०८१८/प्र.क्र.१८२/राउशु-३, दि.१६.२.२०२१.

९) श्री.रमानाथ झा, सेवानिवृत्त प्रधान सचिव यांच्या अध्यक्षतेखालील गठीत समितीचा अहवाल.

प्रस्तावना :-

महाराष्ट्र ताडी दुकाने (अनुज्ञप्ती मंजूरी) आणि ताडी झाडे (छेदणे) नियम, १९६८ अन्वये, सन १९९४-९५ पर्यंत ताडी अनुज्ञप्ती या निविदा किंवा जाहीर लिलाव पध्दतीद्वारे दरवर्षी मंजूर करण्यात येत होत्या. तदनंतर, शासन अधिसूचना, दि.८.८.१९९५ अन्वये, सन १९९५-९६ या ताडी वर्षापासून (दि.१ सप्टेंबर ते पुढील वर्षाचे दि.३१ ऑगस्ट पर्यंत) गतवर्षीच्या अनुज्ञप्ती शुल्कामध्ये दरवर्षी ६% वाढ करून अनुज्ञप्तीचे नुतनीकरण पुढील ४ वर्षांपर्यंत करण्याची नियमांमध्ये तरतुद करण्यात आली. तदनंतर, श्री.एस. एस. तिनईकर समितीच्या शिफारशीनुसार उपरोक्त वाचा अ.क्र.१ येथील शासन अधिसूचना दि.४.६.२००१ अन्वये, ताडी अनुज्ञप्ती, प्रथमवर्षी लिलाव-नि-निविदा या पध्दतीने मंजूर केल्यानंतर पुढील ४ वर्षे, दरवर्षी ६% वाढ करून नुतनीकरण करण्याची पध्दत अवलंबविण्यात आली. याअनुषंगाने, महाराष्ट्र ताडी दुकाने (लिलाव-नि-निविदाद्वारे अनुज्ञप्ती देणे) आदेश, २००१ निर्गमित करण्यात आले. तदनंतर उद्भवलेल्या न्यायालयीन प्रकरणांच्या अनुषंगाने, शासन निर्णय, दि.२५.३.२००८ अन्वये नेमलेल्या श्री.अजितकुमार जैन, तत्कालीन प्रधान सचिव यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीच्या अहवालानुसार महाराष्ट्र ताडी दुकाने (लिलाव-नि-निविदाद्वारे

अनुज्ञप्ती देणे) सुधारणा आदेश, २०१० हे उपरोक्त वाचा अ.क्र.२ येथील शासन अधिसूचना दि.९.८.२०१० अन्वये प्रसिध्द करण्यात आले. त्यानुसार, प्रथमवर्षी लिलाव-नि-निविदा पध्दतीचा अवलंब करून ताडी अनुज्ञप्त्या दिल्यानंतर या ताडी अनुज्ञप्त्यांचे पुढील ४ वर्षांपर्यंत दरवर्षी नुतनीकरण करण्याबाबत “लिलाव-नि-निविदा आणि नुतनीकरण” या पध्दतीचा अवलंब करण्यात आला.

उपरोक्त वाचा अ.क्र.४ व ५ येथील शासन निर्णय दि.२८.१०.२०१६ व दि.०२.१२.२०१६ अन्वये, ज्या तालुक्यात १००० ताडी देणारी झाडे आहेत त्याच तालुक्यात एक दुकान, बोलीधारक त्याच जिल्ह्यातील रहिवाशी असावा इ. अटी नमुद करण्यात आल्या. उपरोक्त वाचा अ.क्र.६ येथील दि.२१.८.२०१७ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये, विशेष बाब म्हणून मुंबई शहर, मुंबई उपनगर, ठाणे या जिल्ह्यातील दुकानांसाठी पालघर व रायगड या लगतच्या जिल्ह्यातून ताडी आणण्यास परवानगी देण्यात आली.

ताडी व्यवसायाला स्थैर्य प्राप्त होण्याच्या दृष्टीने जिल्ह्याबाहेरून ताडी आणण्यास परवानगी इतर जिल्ह्यातील ताडी दुकानांसाठी मिळावी, काही कारणास्तव बंद पडण्यात आलेल्या ताडी दुकानांचा फेर लिलाव घ्यावा, ताडीतील भेसळ रोखण्यासाठी उपाययोजना कराव्यात अशा मागण्या सातत्याने अनुज्ञप्तीधारकांकडून करण्यात येतात. त्यामुळे, ताडीमध्ये होणारी भेसळ रोखणे, ताडी झाडांची आधुनिक पध्दतीने लागवड करणे, ताडी झाडांच्या दुकानांची किंमत निश्चित करणे, झाडांच्या संख्यांची निकष ठरविणे व ताडी अनुज्ञप्ती व नुतनीकरण याबाबत कार्यपध्दती निश्चित करणे या करीता नवीन सर्वकष ताडी धोरण तयार करण्यासाठी उपरोक्त वाचा अ.क्र.८ येथील शासन निर्णय, दि.१६.२.२०२१ अन्वये, श्री.रमानाथ झा, सेवानिवृत्त प्रधान सचिव यांच्या अध्यक्षतेखाली समिती गठीत करण्यात आली. सदर समितीने आपला अहवाल दि.८.६.२०२१ रोजी शासनास सादर केला. सदर समितीच्या शिफारशीच्या अनुषंगाने प्रचलित कार्यपध्दतीमध्ये होणारा बदल आणि नियमातील तरतुदींमध्ये करावयाचा बदल विचारात घेऊन, यापुढे ताडी अनुज्ञप्ती मंजूरीची पध्दत व ताडीमधील भेसळ रोखण्याच्या दृष्टीने निर्णय घेण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

१. ताडी व्यवसायाला स्थैर्य प्राप्त होण्याच्या दृष्टीने पुढीलप्रमाणे निर्णय घेण्यात येत आहेत.

१.१ उपरोक्त वाचा येथील अ.क्र. ४, ५ व ६ मधील शासन निर्णय दि.२८.१०.२०१६, दि.०२.१२.२०१६ व दि.२१.८.२०१७ याद्वारे अधिक्रमित करण्यात येत आहेत.

१.२ ताडी अनुज्ञप्ती मंजूरी व नुतनीकरण कार्यपद्धती :

ताडी व्यवसायाला स्थैर्य प्राप्त होण्याच्या दृष्टीने यापुढे ताडी अनुज्ञप्ती मंजूरी व नुतनीकरण करण्याकरिता ५ वर्षांचा एकत्रित कालावधी निश्चित करून या ५ वर्षांच्या कालावधीसाठी “लिलाव-नि-निविदा आणि नुतनीकरण” या पद्धतीचा अवलंब करावा. म्हणजेच, सन २०२१-२२ या प्रथम वर्षी लिलाव-नि-निविदा या पद्धतीचा अवलंब करून ५ वर्षांच्या कालावधीसाठी ताडी विक्री अनुज्ञप्ती मंजूर कराव्यात. तदनंतर त्यापुढील ४ वर्षे, दरवर्षी गतवर्षीच्या दुकानाच्या किंमतीमध्ये ६% वाढ करून नुतनीकरण करण्यात यावे. मात्र, कोणत्याही परिस्थितीत ५ वर्षांचा एकत्रित कालावधी संपल्यानंतर पुढील वर्षी नव्याने लिलाव-नि-निविदा या पद्धतीने अनुज्ञप्ती मंजूर करून त्या अनुज्ञप्त्यांचे त्यापुढील ४ वर्षांसाठी दुकानाच्या किंमतीमध्ये ६% वाढ करून नुतनीकरण करण्यात यावे. या पद्धतीला “लिलाव-नि-निविदा आणि नुतनीकरण” असे संबोधण्यात येत असले तरी या पद्धतीचा एकत्रित कालावधी ५ वर्षांचा असेल. त्यानुसार, सन २०२६-२०२७ या वर्षी नव्याने “लिलाव-नि-निविदा” पद्धत अनुसरून अनुज्ञप्ती मंजूर कराव्यात व या अनुज्ञप्त्यांचे दुकानाच्या किंमतीमध्ये ६% वाढ करून त्यापुढील ४ वर्षे नुतनीकरण करण्यात यावे. तशीच पद्धत पुढील कालावधीसाठी चालू राहील.

१.३ ताडीमध्ये होणारी भेसळ रोखण्यासाठी उपाययोजना :

अ) राष्ट्रीय रासायनिक प्रयोगशाळा, पुणे यांनी ताडीतील सर्व प्रकारची भेसळ ओळखण्यासाठी विकसित केलेल्या उपकरणांचा तसेच, ताडीमधील क्लोरल हायड्रेट (Chloral Hydrate) ची भेसळ तात्काळ ओळखण्यासाठी उपलब्ध असलेल्या Novel Colour Test Kit चा वापर करण्यात यावा. किंवा आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क, मुंबई यांचे परिपत्रक दि.२१ ऑक्टोबर, २००३ मध्ये नमुद केल्याप्रमाणे इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ केमिकल टेक्नॉलॉजी, हैद्राबाद यांनी ताडीतील भेसळ ओळखण्यासाठी विहित केलेल्या कार्यपद्धतीचा अवलंब करावा.

आ) ताडी दुकानांमधून भेसळयुक्त ताडीची विक्री होणार नाही याची दक्षता घ्यावी. तथापि, तसे आढळून आल्यास, भेसळयुक्त ताडी विक्री होत असलेल्या अनुज्ञप्तींचे व्यवहार तात्काळ स्थगित करावेत व मे. हाफकिन इन्स्टिट्यूट, परेल, मुंबई अथवा अन्य शासनमान्य संस्थांमधून भेसळीबाबतचा अंतिम अहवाल प्राप्त झाल्यास नियमानुसार पुढील कायदेशीर कार्यवाही करावी.

इ) ताडी, माडी यांच्या गुणवत्तेवर नियंत्रण ठेवण्याच्या दृष्टीने शक्य असल्यास अन्न व औषध प्रशासन आणि राज्य उत्पादन शुल्क विभाग यांनी एकत्रितपणे अथवा पृथक्कपणे कारवाई करावी.

ई) वरिष्ठांच्या निर्देशांवरून इतर अधिकाऱ्यांनी ताडी दुकानांची तपासणी केल्यास, ज्या अधिकाऱ्याच्या कार्यक्षेत्रातील ताडी दुकानांमध्ये वारंवार अथवा एका पेक्षा जास्त दुकानांमध्ये क्लोरल हायड्रेट अथवा तत्सम पदार्थाची भेसळ आढळून आल्यास संबंधित कार्यक्षेत्रीय अधिकाऱ्याविरुद्ध आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क यांनी शिस्तभंगविषयक कठोर कारवाई करावी.

१.४ ताडी दुकानांची महत्तम किंमत निश्चित करणे व जास्त रकमेच्या दुकानांच्या कार्यक्षेत्रात नवीन ताडी दुकाने मंजूर करणे :

चांगल्या प्रतीची ताडीची झाडे १-२ वर्षाआड छेदली जातात व अशी छेदण्यायोग्य झाडे छेदण्यास सुरुवात केल्यानंतर १-२ दिवसाआड छेदली जातात. एका झाडापासून वर्षाकाठी साधारणपणे १५० लिटर ताडी प्राप्त होईल, असे गृहीत धरल्यास या ताडीच्या विक्रीतून प्राप्त होणारी रक्कम व शासनास ताडी दुकानाच्या लिलाव / निविदा यातून प्राप्त होणारी किंमत वाजवी असणे आवश्यक आहे. ताडी दुकानाची महत्तम किंमत रुपये १० लाखापेक्षा जास्त असल्यास अशा ताडी दुकानामध्ये ताडीमध्ये भेसळ होण्याची शक्यता नाकारता येत नाही. त्यामुळे, जिल्हाधिकारी यांनी यापूर्वी ज्या कार्यक्षेत्रात रुपये १० लाखापेक्षा जास्त किंमतीस ताडी दुकान मंजूर केले आहे, अशा ताडी दुकानांच्या कार्यक्षेत्राची, शासन महसुलाचे नुकसान होणार नाही यादृष्टीने प्रत्येकी रु.१० लाख किंमतीच्या मर्यादेत विभागणी करावी व त्यानुसार त्या कार्यक्षेत्रात नवीन ताडी दुकाने घोषित करावीत. सदर ताडी दुकानांसाठी रु.१० लाख या महत्तम मर्यादेत लिलाव-नि-निविदा पद्धत राबविण्यात यावी. लिलाव-नि-निविदा पद्धतीमध्ये उच्चतम बोली/ निविदा रक्कम समान आल्यास अशा ठिकाणी लॉटरी पद्धतीचा अवलंब करावा.

१.५ एका ताडी दुकानांसाठी शहरी व ग्रामीण भागात झाडांच्या संख्येचे निकष ठरविणे :

महाराष्ट्र ताडी दुकाने (अनुज्ञप्ती) आणि ताडीची झाडे (छेदणे) नियम, १९६८ मधील नियम १० मधील तरतूदी व ताडी सेवन करणा-या ग्राहकांची शहरातील संख्या विचारात घेता एका ताडी दुकानासाठी झाडांच्या संख्येचे निकष खालीलप्रमाणे राहतील.

अ) शहरी भागासाठी (सर्व प्रकारच्या महानगरपालिका / जिल्हा मुख्यालये / 'अ' वर्ग नगरपरिषद) - एका दुकानासाठी ८००-१००० झाडे.

ब) उर्वरित नगरपरिषद/ नगरपंचायत /ग्रामीण भागासाठी - एका दुकानासाठी ४००-५०० झाडे.

क) जिल्ह्यातील ताडी देणाऱ्या झाडांची उपलब्धता तसेच, बाहेरच्या जिल्ह्यातून उपलब्ध होणाऱ्या झाडांची संख्या याबाबत योग्य ती माहिती प्राप्त करून व याची खात्री झाल्यानंतरच दुकानांची संख्या जिल्हाधिकारी यांनी निश्चित करावी. यानुषंगाने सविस्तर सुचना आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क यांनी स्वतंत्रपणे निर्गमित कराव्यात.

१.६ भेसळयुक्त ताडी विक्री केलेली दुकाने रद्द केली असल्यास त्याठिकाणी पुनःश्च दुकाने देण्याबाबत :

यापुर्वी ज्या ताडी दुकानातील ताडीच्या नमुन्यामध्ये भेसळ आढळून आलेली आहे व अशी दुकाने बंद करण्यात आलेली आहे अथवा यापुढे याच कारणास्तव बंद होतील, ती दुकाने “लिलाव-नि-निविदा आणि नुतनीकरण” या पद्धतीने देता येतील. मात्र, अशी दुकाने देताना एकत्रित ५ वर्षांच्या कालावधीपैकी उर्वरित कालावधीसाठी अशी दुकाने देण्यात यावीत.

उदा. सन २०२१-२२ या वर्षाकरिता लिलाव-नि-निविदा या पद्धतीने ताडी अनुज्ञप्ती मंजूर केल्यास दरवर्षी असे पुढील ४ वर्षांपर्यंत म्हणजेच दि.३१ ऑगस्ट, २०२६ पर्यंत नुतनीकरण करता येईल. तथापि, जर सदर दुकानातून ताडीमध्ये भेसळ करून विक्री करीत असल्याची बाब निदर्शनास आल्यास व ते दुकान जिल्हाधिकारी यांनी माहे जून, २०२३ मध्ये रद्द केल्यास त्या दुकानाचा पुनःश्च फेरलिलाव माहे जुलै, २०२३ मध्ये केल्यानंतर त्या दुकानाचे नुतनीकरण दरवर्षी करता येईल. मात्र, दि.३१ ऑगस्ट, २०२६ नंतर त्या अनुज्ञप्तीचे/दुकानाचे नुतनीकरण करता येणार नाही.

भेसळीच्या कारणावरून कारवाई करण्यात आलेल्या व आरोप सिध्द झालेल्या प्रकरणातील अनुज्ञप्तीधारकास काळ्या यादीत टाकण्यात यावे व असा अनुज्ञप्तीधारक ताडी दुकान लिलाव प्रक्रियेत पुन्हा भाग घेऊ शकणार नाही, याची दक्षता घ्यावी.

१.७ जिल्ह्याबाहेरून ताडी आणण्यास परवानगी देणेबाबत :

शासनाचा महसूल, नियमातील तरतुदी, शुध्द ताडी ग्राहकांना उपलब्ध व्हावी इ. बाबी विचारात घेता, जिल्ह्याबाहेरून ताडी आणण्यास परवानगी देण्यात यावी. तथापि, टी.डी. ३ पासवर नमूद केलेल्या वेळेपासून १० तासांच्या आत ताडीची वाहतूक होईल इतक्या अंतराच्या आत अथवा ताडीच्या बनावपासून ४०० कि.मी. पेक्षा कमी अंतराच्या आत दुकान असावे.

१.८ ताडीचे जतन (Preservation) व संवेष्टन (Packing) :

ताडीच्या झाडापासून जो सॅप (SAP) काढण्यात येतो, त्याच्यावर सुर्यप्रकाशाची किरणे पडल्यानंतर किण्वन प्रक्रिया आपोआप सुरु होते. अशा ताडीमध्ये २४ तासापेक्षा जास्त कालावधी नंतर अल्कोहोलचे प्रमाण वाढून अॅसिटिक अॅसिडचे प्रमाण वाढल्याने ही ताडी पिण्यायोग्य राहत नाही. त्यामुळे, ताडीचे पॅकिंग बाटल्यांमध्ये करून त्याची वाहतूक व विक्री एका ठराविक तापमानात केल्यास काही प्रमाणात जतन कालावधी वाढेल. त्या दृष्टीकोनातून संशोधन करण्याबाबत मे.वसंतदादा शुगर इन्स्टीट्यूट, पुणे, राष्ट्रीय रासायनिक प्रयोगशाळा, पुणे, इंडियन इन्स्टीट्यूट ऑफ केमिकल टेक्नॉलॉजी, हैद्राबाद इ. संस्थांना आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क यांचेमार्फत विनंती करण्यात यावी.

१.९ ई-लायसन्सींग :

लोकाभिमुख व पारदर्शी प्रशासनाच्या दृष्टीकोनातून तंत्रज्ञानाचा फायदा होण्याकरिता टी.डी.-१ (अनुज्ञप्ती), टी.डी.-३ (वाहतूक परवाना), टी.डी.-५ (ताडी झाडे छेदण्याचा परवाना) इ. बाबीसाठी संगणक प्रणाली विकसित करावी. सर्व प्रकारच्या अनुज्ञप्त्या व परवाने मंजूरी प्रक्रिया ऑनलाईन करणेबाबत यथावकाश उचित कार्यवाही करावी.

१.१० अन्न सुरक्षा व मानके कायदा, २००६ अन्वये अन्न व औषध प्रशासन विभागाची अनुज्ञप्ती घेणे :

टीडी-१ अनुज्ञप्ती मंजूर झाल्यानंतर संबंधितांना अन्न व औषध प्रशासनाकडून FSSAI अंतर्गत नोंदणी करणे / अनुज्ञप्ती घेणे बंधनकारक राहील.

१.११ ताडी झाडांचे Geo Tagging व संगणक प्रणालीचा वापर :

ताडी देणाऱ्या पामवर्गीय झाडांचे Geo Tagging करण्याबाबतचा कालबद्ध कार्यक्रम हाती घ्यावा. अशी झाडे छेदणे, यातून प्राप्त होणा-या ताडीची वाहतूक करणे, अशा ताडीचे दुकानातून विक्री करणे इ.साठी संगणकीय प्रणाली प्राथम्याने विकसित करावी. अशा संगणकीय प्रणालीचा अवलंब केल्यास, ताडी झाडे असलेले ठिकाण, नेमक्या ताडी झाडांची संख्या, या झाडांपासून उपलब्ध झालेली ताडी, अशी ताडी वाहतूक करण्यास दिलेली परवानगी इ. संपूर्ण माहिती संगणकावर उपलब्ध होणार असल्याने, अवैध /भेसळयुक्त ताडी वर नियंत्रण ठेवणे विभागास शक्य होणार आहे. ताडी झाडांचे Geo Tagging करून विकसित केलेल्या संगणकीय प्रणालीचा अवलंब ताडी वर्ष सन २०२२-२०२३ पासून करावा.

१.१२ ताडी झाडापासून तयार होणा-या ताडीचा स्वतंत्र मद्य प्रकार विकसित होण्याच्या दृष्टीने, ताडी या पेयाला पाम वाईन (Palm wine) असे संबोधण्यात यावे.

२. उक्त बदलांच्या अनुषंगाने महाराष्ट्र ताडी दुकाने (अनुज्ञप्ती मंजूरी) आणि ताडी झाडे (छेदणे) नियम, १९६८ व महाराष्ट्र ताडी दुकाने (लिलाव-नि-निविदेद्वारे लायसन देणे) आदेश, २००१ मध्ये आवश्यक ते बदल करण्यासाठी अधिसूचना/ आदेश स्वतंत्रपणे प्रसिध्द करण्यात येत आहेत.

३. ताडी दुकानांसाठी लिलाव-नि-निविदा प्रक्रिया राबविण्यासाठी संबंधित बोलीधारकांना किमान १५ दिवसांचा कालावधी देणे आवश्यक असते. सन २०२०-२१ हे ताडी वर्ष दि.३१ ऑगस्ट, २०२१ रोजी संपुष्टात येत असून, सन २०२१-२२ करिता ताडी धोरण निश्चित करणे व त्यानुषंगाने लिलाव-नि-निविदा प्रक्रिया राबविण्यासाठी अल्प कालावधी शिल्लक असल्याने, सन २०२०-२१ मध्ये कार्यरत असलेल्या टीडी-१ अनुज्ञप्त्यांना, सन २०२०-२१ या वर्षाच्या शुल्काच्या मासिक प्रमाणात रक्कम वसूल करून, दि.१ सप्टेंबर, २०२१ च्या पुढे आणखी एक महिन्याची म्हणजेच दि.३० सप्टेंबर, २०२१ पर्यंत मुदतवाढ देण्यात येत आहे. दरम्यानच्या कालावधीत सन २०२१-२०२२ ते सन २०२५-२०२६ या ५ वर्षांच्या कालावधीसाठी लिलाव-नि-निविदा व नुतनीकरण पध्दतीने ताडी विक्री अनुज्ञप्त्या मंजूर करण्याची कार्यवाही सत्वर सुरु करण्यात यावी.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२१०८३०१७२५३९२६२९ असा आहे. हा शासन निर्णय डिजीटल स्वाक्षरीने स्वाक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(यु. ब. अजेटराव)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

१. मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
२. मा.उप मुख्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,
३. खाजगी सचिव, मा. विरोधी पक्षनेता, महाराष्ट्र विधानसभा/ विधानपरिषद, विधानभवन, मुंबई,
४. मा. राज्यमंत्री (राउशु) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई,

५. प्रधान सचिव (राउशु) यांचे स्वीय सहायक, मंत्रालय, मुंबई,
६. आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
७. अन्न सुरक्षा आयुक्त, अन्न व औषध प्रशासन, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई,
८. सर्व विभागीय आयुक्त,
९. सर्व जिल्हाधिकारी,
१०. सर्व विभागीय उप आयुक्त, राज्य उत्पादन शुल्क,
११. सर्व अधीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क,
१२. निवड नस्ती.